Віктор Дребет
(Тернопіль)

ВЗАЄМОВІДНОШЕННЯ СЕМАНТИЧНИХ І СТИЛІСТИЧНИХ ОЗНАК ІМЕННИКА В СУЧАСНИХ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ПРОЗОВИХ ТВОРАХ

Розглянуті семантично-стилістичної взаємовідношення іменникових реалізацій у сучасних німецькомовних прозових творах. Отримані кількісні характеристики були піддані статистичним обчисленням з метою встановлення наявності чи відсутності взаємозв'язку між реалізацією того чи іншого типу номінації іменника зі стилістичними характеристиками таких реалізацій. Обчислювані величини зі статистично значущими результатами дозволили констатувати статистично доведену змістову актуальність або стилістично нейтральної, або стилістично маркованої реалізації полісемічного та моносемічного потенціалу іменників у досліджуваних німецькомовних прозових творах.
Ключові слова: парадигматика, синтагматика, ієрархія мовних значень, пряма номінація, похідна номінація, моносемічний потенціал, стилістично немаркована реалізація, стилістично маркована реалізація, хі-квадрат, коефіцієнт взаємної спряженості.

Рассмотрены взаимоотношения семантических и стилистических признаков существительного в современной немецкоязычной прозе. Полученные количественные характеристики были подвергнуты статистической обработке с целью установления наличия или отсутствия взаимосвязи между реализацией того или иного типа существительного со стилистическими характеристиками таких реализаций. Вычисленные величины со статистически значимыми результатами позволили констатировать статистически доказанную смысловую актуальность либо стилистически нейтральной, либо стилистически маркированной реализации полисемического и моносемического потенциала существительных в исследуемых немецкоязычных произведениях.
Ключевые слова: парадигматика, синтагматика, иерархия языковых значений, прямая номинация, производная номинация, моносемичний потенциал, стилистически немаркированная реализация, стилистически маркированная реализация, хи-квадрат, коэффициент взаимной сопряженности.

The article describes the realizational potentials of the noun within its semantic and stylistic interaction. Modern German fiction is investigated. The obtained quantitative characteristics were subjected to statistical computations in order to determine the presence or absence of synergies between the realization of one or another type of nomination of noun

and with the stylistic traits of such implementations. The estimated variables with statistically significant results have allowed us to ascertain in such cases the statistically proven semantic relevance either of stylistically neutral, or stylistically marked implementation of polysemic and monosemic potential of nouns in the investigated German prose works.
Key words: paradigmatics, syntagmatics, the hierarchy of linguistic meanings, direct nomination, derivative nomination, monosemic potential, stylistically unmarked implementation, stylistically marked implementation, chi-square, coefficient of mutual conjugation.

Лексичне наповнення синтаксичних конструкцій зумовлене контекстуальною або ситуативною необхідністю. Предметно-логічний зміст контекстуальних ситуацій різний, через що лексичне наповнення може мати різні стилістичні характеристики. В.В. Виноградов пише: „Якщо досліджувати лексичний склад певної мови, то ми бачимо, що одні слова більше обертаються в межах книжної мови, інші несуть відбиток розмовності, треті характерні лише для віршованої мови, четверті належать до якої-небудь галузі науково-технічної мови, п'яті застарівають і стають маловживаними і т.п. Такі зазначення, які встановлюють звичне коло вживань того чи іншого слова, називаються стилістичними позначками" [1, с. 209]. Додаткові відомості, одночасно передані разом з інформацією про назване явище дійсності, відображають ставлення того, хто говорить чи пише, до згаданого предмета комунікації, до партнера спілкування, до комунікативної ситуації. У цьому зв'язку Людвіг пише: „Мабуть, можна говорити … про комунікативно-прагматичні потенціали лексеми і виділяти їх у словнику комунікативно-прагматичними маркуваннями" [15, S. 42]. Отже, з процитованого можна зробити висновок, що певні значення слова можуть отримувати відповідні стилістичні маркування як знак належності до специфічної мовленнєвої ситуації. В.Г. Гак дає характеристику ситуації „як сукупності елементів, які наявні в свідомості мовця в об'єктивній дійсності, в момент мовлення і які зумовлюють певною мірою відбір мовних елементів при формуванні самого висловлювання" [2, с. 358]. Як переконуємося, стилістичний потенціал реалізованого слова входить у зміст синтагматичних відношень у залежності від ситуації.

На нашу думку, глибшому пізнанню вираження змісту в мовленні сприятиме вивчення взаємовідношень семантичних та стилістичних ознак іменника при його вживанні у німецькомовних текстах.

На словниковому рівні полісемічне слово виступає як парадигматичне ієрархічне утворення з ланцюгом головних та похідних значень, яке контрастує з парадигматичним моносемічним словом. Як слова, так і окремі значення слів можуть мати стилістичне маркування або, як зазначено вище, стилістичні позначки. Іншими словами, йдеться про стилістичний статус слова. Коли ми говоримо про стилістичний статус слова, маємо на увазі функціональні стилі. Услід за Ю.С. Степановим під функціональним стилем ми розуміємо ось що: „Функціональний стиль – це історично складена … підсистема загальнонародної мови, яка закріплена за тими чи іншими ситуаціями спілкування і яка характеризується набором засобів вираження" [10, с. 218].

Тому в контексті продовження наших досліджень щодо синтагматичних характеристик іменника у німецькій мові (див. [4; 5; 6; 7]) у цій розвідці ставимо за мету вивчити взаємовідношення між реалізаціями прямих, похідних/переносних номінацій іменника-полісеманта і моносемічного іменника з такими стилістичними характеристиками, як стилістичне маркування та стилістична нейтральність іменникових реалізацій.

Для виконання поставленого перед завдання ми обрали п'ять прозових творів німецькомовних авторів (Christa Wolf „Kindheitsmuster", Heinrich Böll „Billard um halb zehn", Hermann Hesse „Das Glasperlenspiel", Martin Walser „Der Augenblick der Liebe", Patrick Süskind „Das Parfum"). Методом суцільної вибірки з кожного твору взято відповідно по 1000 іменників, які зустрічались у синтаксичних конструкціях на кожних двох із кожних двадцяти сторінок твору (разом з п'яти творів це склало 5000 іменників).

Оскільки, як і в попередніх працях, ми виходимо з ієрархії мовних значень на парадигматичній осі (див. [4; 5; 6; 7]), для встановлення прямих, переносних номінацій та моносемії досліджуваних іменників у реченні у даній роботі також користуємось авторитетним тлумачним словником „DUDEN. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache" у 10 томах [12], який у подальшому скорочено називатимемо ДУДЕН. Подані поряд із тлумаченням слова міні-контексти сприятимуть уникненню можливого суб'єктивізму у процесі розмежування прямих і переносних номінацій іменника, полегшать встановлення характеру семантичної і трансформації у мовленні. Оскільки метою дослідження є аналіз семантично-стилістичних взаємовідношень іменникових

реалізацій, потрібно разом із типом реалізованої номінації встановити наявність чи відсутність стилістичного маркування таких реалізацій. Раніше вивчалося питання співвідношення між кількістю значень та стилістичним статусом іменника на парадигматичному рівні за ознакою стилістичної маркованості або немаркованості його головного значення (детальніше див. [3, с. 79–89]). У цій статті досліджуватимуться стилістичні характеристики іменника у залежності від контекстуальної актуалізації певного значення, яке може мати чи не мати стилістичного маркування. У разі наявності воно зафіксоване у словнику ДУДЕН і подається в дужках або перед тлумачними компонентами всього слова, або лише перед тлумачними компонентами окремих значень. Таким чином, як і у попередньому дослідженні (див. [3, с. 79–89]), при аналізі стилістичних характеристик реалізованих іменникових номінацій ми також взяли за основу класифікацію А.А. Полікарпова [9, с. 64–65], а також врахували погляди інших дослідників на проблему стилістичного статусу слова (пор. [14]; [17, S. 273–274]).

Оскільки статистичні методи дослідження успішно витримали багаторічні випробування часом у найрізноманітніших дослідженнях в Україні та на пострадянському просторі у царині германського, загального і порівняльного мовознавства, ми свідомі необхідності „отримати не тільки якісь кількісні характеристики досліджуваного об'єкта, але й встановити з допомогою спеціальних статистичних прийомів достовірність статистичних результатів" [8, с. 110]. З допомогою критерію χ^2 (хі-квадрат) ми ставимо собі за мету виявити наявність чи відсутність взаємозв'язку між реалізаціями того чи іншого типу номінації іменника та стилістичними характеристиками цих реалізацій, а з допомогою коефіцієнта взаємної спряженості або сполученості маємо намір вивчити ще й міру такого зв'язку між досліджуваними величинами.

Отже, мінімальна значуща сума критерію хі-квадрат при кількості ступенів свободи df = 1 і при похибці P = 0,05 складає у нашому випадку χ^2 = 3,84 (детальніше про критерій хі-квадрат, отримання його мінімальної значущої суми за підрахунками кількості ступенів свободи та похибками див. [8, с. 120–125; 137–138]). Міру зв'язку між досліджуваними величинами обчислено з допомогою коефіцієнта взаємної спряженості К (про коефіцієнт взаємної спряженості див. [8, с. 120–125]). Результати даного дослідження подані у таблиці, а кількісні характеристики, крім того, для унаочнення зображені графічно (див. рис. 1).

Таблиця 1

Взаємозв'язок між типом номінації та стилістичними характеристиками іменникових реалізацій

Стилістичні характеристики реалізованих іменників	Типи реалізованих номінацій іменника			Разом
	Пряма номінація	Похідна номінація	Моносемічний іменник	
Стилістично немарковані реалізації	2134 χ^2=65,66; K=0,11	918 χ^2=29,1; K=0,08	1448 χ^2=14,43; K=0,05	**4500**
Емоційно-експресивна віднесеність	57 χ^2=30,42; K=0,08	70 χ^2=17,94; K=0,06	84 χ^2=4,59; K=0,03	211
Функціонально-групова віднесеність	52 χ^2=6,99; K=0,04	34 χ^2=0,17; K=0,005	63 χ^2=5,96; K=0,03	149
Розмовна мова	33 χ^2=22,98; K=0,07	51 χ^2=19,15; K=0,06	56 χ^2=3,17; K=0,03	140
Разом	**2276**	**1073**	**1651**	**5000**

Рис. 1. Графічне зображення взаємозв'язку між типом номінації та стилістичними характеристиками іменникових реалізацій

Отже, подані у таблиці та на рисунку дані показують, що з 5 000 іменникових реалізацій 4 500 належать до стилістично немаркованих реалізацій. Для унаочнення наведемо приклади реалізацій стилістично нейтральних іменникових номінацій. Звичайно, що ми не будемо подавати аналіз всіх номінацій у реченні, а лише тих, які стосуються групи, яка розглядається безпосередньо. Аналізовані для прикладу іменники виділятимуться підкресленням у синтаксичних рамках свого безпосереднього контекстуального інтегрування:

„*Das war für den Portier schon Zeremonie geworden, fast Liturgie, ihm in Fleisch und Blut übergegangen...*“ [11, S. 37]. У даній синтаксичній рамці у прямій номінацій реалізується іменник *Portier* (der Portier – **1.** *jmd., der in einem Hotel, großen [Wohn]gebäude o.Ä. auf Kommende u. Gehende achtet bzw. sie hinein- od. hinauslässt, Auskünfte gibt usw*). Наступна пряма номінація іменника *Fleisch* (das Fleisch – **1.** *von Bindegewebe umgebenes weiches Muskelgewebe des menschlichen u. tierischen Körpers*) реалізується у сталому виразі *jmdm. in Fleisch und Blut übergehen* (*jmdm. zur selbstverständlichen Gewohnheit werden; etw. beherrschen, ohne überlegen zu müssen*);

„*Nachdem Madelon und sie im vergangenen Winter ihre Erfahrungen mit Vornamen ausgetauscht hatten, hatte Madelon im Sommersemester einen Kurs über Vornamen angeboten*“ [19, S. 50). У наведеному реченні іменник *Kurs* реалізується у похідній номінації (der Kurs – **3. a)** *zusammengehörende Folge von Unterrichtsstunden o.Ä.*);

„*Hier wurden ihm die Verhaltungsmaßregeln für Ordensbrüder beim Aufenthalt in der Welt draußen beigebracht...*“ [13, S. 125]. У даній синтаксичній рамці іменники *Verhaltungsmaßregeln* та *Ordensbrüder* демонструють реалізації моносемічного іменникового потенціалу (die Verhaltungsmaßregel – *Regel für das Verhalten in bestimmten Situationen*; der Ordensbruder – *Mitglied eines Mönchsordens*).

Отже, всього зафіксовано 4 500 стилістично немаркованих іменникових реалізацій, 2 134 з яких належать до реалізацій прямої номінації, 1 448 реалізацій мають моносемічні іменники і 918 реалізацій представляють похідні номінації. Бачимо, що у випадку з реалізаціями полісемічного потенціалу слова актуалізація головних значень кількісно домінує над похідними. В цілому, статистичні обчислення за формулою хі-квадрат показують, що найчисленніша група іменникових реалізацій показує статистично значущий зв’язок стилістичної

нейтральності з усіма типами номінацій (для 2 134 прямих номінацій $\chi^2 = 65,66$; K = 0,11, для 918 похідних номінацій $\chi^2 = 29,1$; K = 0,08, а для 1 448 моносемічних іменників $\chi^2 = 14,43$; K = 0,05). Принагідно звертаємо увагу на те, що результат хі-квадрат у семантично-стилістичних взаємовідношеннях між прямою номінацією та стилістично немаркованим статусом реалізацій є найкращим показником зв'язку серед усіх досліджуваних у даній роботі величин. Таким чином, ми констатуємо статично доведену значущість стилістично нейтральних реалізацій як полісемічних, так і моносемічних іменників із переважною тенденцією до прямого, стилістично немаркованого найменування змістів у досліджуваних прозових творах.

Другою за чисельністю є група іменникових реалізацій зі стилістичними характеристиками емоційно-експресивної віднесеності. Наведемо приклади таких реалізацій:

„*Während Baldini noch mit seinen Kerzenleuchtern auf dem Tisch hantierte, schlüpfte Grenouille in das seitliche Dunkel der Werkstatt...*" [18, S. 102]. Уданій синтаксичній рамці іменник *Dunkel* демонструє реалізацію своєї прямої номінації з характеристиками піднесеного стилю (das Dunkel – **1.** (geh.) *Dunkelheit*);

„*Aber ich hätte es wissen müssen, dass du ein Schwein bist*" [11, S. 59]. У даному реченні іменник *Schwein* реалізується у похідній номінації зі стилістичними характеристиками лайливого слова для вираження зневажливого ставлення до особи (das Schwein – **2. a)** (derb abwertend, oft als Schimpfwort) *jmd., den man wegen seiner Handlungs- od. Denkweise als verachtenswert betrachtet*);

„*Bis zum Aberwitz werden Wörter gedrillt, wird die Grammatik gequält...*" [19, S. 130]. Дана синтаксична конструкція демонструє реалізацію моносемічного іменника *Aberwitz* з характеристиками високого стилю (der Aberwitz - (geh.) *Unsinnigkeit, Wahnwitz*).

Таким чином, у даній групі зафіксовано 211 іменникових реалізацій зі стилістичними характеристиками емоційно-експресивної віднесеності, 57 з яких належать до прямої номінації, 70 – до похідної номінації і 84 – до реалізації моносемічних іменників. Найбільше реалізацій демонструють моносемічні іменники. А у випадку з реалізаціями полісемічного слова з даним стилістичним маркером реалізації похідних значень переважають над головними. Статистичні обчислення за формулою хі-квадрат показують статистично значущий

результат з усіма типами номінацій, хоча зі збільшенням кількості реалізацій у похідних номінаціях та реалізацій моносемічних іменників показник хі-квадрат стає меншим (для 57 прямих номінацій $\chi^2 = 30{,}42$; K = 0,08, для 70 похідних номінацій $\chi^2 = 17{,}94$; K = 0,06, а для 84 моносемічних іменників $\chi^2 = 4{,}59$; K = 0,03).

Таким чином, ми спостерігаємо статистично доведену актуальність реалізацій як полісемічних, так моносемічних іменників з такими стилістичними характеристиками, які надають змісту емоційно-експресивного вираження. І хоча прямі номінації мають найменшу кількість реалізацій, результати хі-квадрат та коефіцієнта спряженості є свідченням статистично значущого зв'язку прямих іменникових реалізацій з емоційно-експресивними маркерами для прямого найменування змісту з відповідним емоційно-експресивним вираженням.

Третьою за чисельністю є група іменникових реалізацій зі стилістичними характеристиками функціонально-групової віднесеності. Наведемо приклади таких реалізацій:

„*... wenn ein Staatsmann im Kloster einkehrt, oder der Papst für krank gilt, oder neue Anwärter auf die Liste der künftigen Kardinäle kommen*" [13, S. 126]. У даній синтаксичній конструкції іменник *Kardinäle* реалізується у прямій номінації зі стилістичною віднесеністю функціонування у сфері католицької церкви (der Kardinal – **1.** (kath. Kirche) *höchster Würdenträger nach dem Papst, Mitglied des Kardinalskollegiums*);

„*Jemanden vermissen, der noch nicht da was. Geht das? Sich der Nicht-Zensur hingeben*" [19, S. 91]. У наведеному контекстуальному оточенні реалізований іменник *Nicht-Zensur* виступає складним словом, яке у такому вигляді відсутнє у словнику. Тобто ми маємо справу зі складним утворенням одного моменту, яке належить до складних слів, що „виникли у словотворі автора тексту під час формулювання думки" [16, S. 41]. Перша частина *Nicht-* в складному утворені з іменниками містить заперечення значення слова. Тобто у нашому випадку спочатку потрібно встановити, яке значення іменника *Zensur* заперечується. Отже, проаналізувавши парадигматику слова *Zensur* і зіставивши потенційні реалізації цього полісемічного слова з поданим вище контекстуальним оточенням, робимо висновок, що іменник *Nicht-Zensur* демонструє реалізацію похідної номінації зі стилістичною віднесеністю функціонування у сфері психології (die Zensur – **3.** (Psych.) *Kontrollinstanz der Persönlichkeit an der*

Grenze zwischen Bewusstem u. Unbewusstem, die Wünsche u. Triebregungen kontrolliert u. reguliert);

„*Es gibt auch geistige Rassenschande! Deutsche Volksgenossen vermeiden den jüdischen Arzt!*“ [20, S. 200]. У даному контекстуальному оточенні реалізується моносемічний іменник *Rassenschande* зі стилістичною віднесеністю функціонування у сфері людиноненависницької расистської ідеології націонал-соціалізму (die Rassenschande – (nationalsoz.): *(in der rassistischen Ideologie des Nationalsozialismus) sexuelle Beziehung zwischen so genannten Ariern u. Juden*).

Усього зафіксовано 149 іменникових реалізацій зі стилістичними характеристиками функціонально-групової віднесеності, 52 з яких належать до прямої номінації, 34 – до похідної номінації і 63 – до реалізації моносемічних іменників. Найбільша кількість реалізацій належить, таким чином, моносемічним іменникам. А у випадку з полісемічними іменниками реалізації прямих номінацій кількісно переважають реалізації похідних номінацій. Статистичні обчислення за формулою хі-квадрат показують, що для реалізацій прямих іменникових номінацій та моносемічних іменників встановлено зв’язок зі стилістичними характеристиками функціонально-групової віднесеності, а для реалізацій похідних номінацій зв’язку не встановлено, оскільки мінімально значуща сума хі-квадрат становить 3,84 (для 52 реалізацій прямої номінації $\chi^2 = 6{,}99$; K = 0,04, для 34 реалізацій похідної номінації $\chi^2 = 0{,}17$; K = 0,005, а для 63 реалізацій моносемічних іменників $\chi^2 = 5{,}96$; K = 0,03).

Спостерігаємо статистично доведену актуальність реалізації моносемічних іменників, а також прямих номінацій або головних значень полісемічних іменників зі стилістичними характеристиками функціональної-групової віднесеності для прямого найменування змісту, пов’язаного з певними сферами професійної діяльності, науки, суспільного, культурного життя і т.п.

Завершує нашу класифікацію група іменникових реалізації зі стилістичними характеристиками розмовної мови. Наведемо приклади таких реалізацій:

„*Dem nun wieder, Onkel Walter Menzel, hatte das Schicksal wie jedem rechten Mann seine Arbeit als Lebensziel zugedacht, sein Fortkommen, das für Zigeunerin auf der offenen Hand lag*“ [20, S. 108]. У даному пряма номінація іменника *Hand* (die Hand – **1.** *von Handwurzel, Mittelhand*

u. fünf Fingern gebildeter unterster Teil des Armes bei Menschen u. Affen, der die Funktionen des Haltens, Greifens usw. hat) демонструє реалізацію зі стилістичними характеристиками розмовної мови у сталому виразі *auf der Hand liegen* (ugs.; *ganz offenkundig, klar erkennbar, eindeutig sein*);

„*Er wünschte, daß diese Person ihren Henkelkorb nähme und nach Hause ginge und ihn in Ruhe ließe mit ihren Säuglingsproblemen*“ [18, S. 12]. У даному реченні похідна номінація іменника *Ruhe* (die Ruhe – **3.** *durch keinerlei Unfrieden, keinen Kampf, Streit o.Ä. beeinträchtigter [normaler] Zustand*) демонструє реалізацію зі стилістичними характеристиками розмовної мови у сталому виразі *in Ruhe lassen* (ugs.; *jmdn. nicht [mit etw. Bestimmtem] behelligen, belästigen*);

„*Im Traum beschäftigte mich lange die Frage, ob man in einem Henkelmann eine Stacheldrahtpeitsche verbergen könne*“ [11, S. 100]. У даному реченні зі стилістичними характеристиками розмовної мови реалізується моносемічний іменник *Henkelmann* (der Henkelmann – (ugs.): *Gefäß zum Transportieren einer warmen Mahlzeit, das aus mehreren kleinen zylindrischen Schüsseln besteht, die übereinander gesetzt in ein Traggestell eingehängt werden*).

Загалом зафіксовано 140 іменникових реалізацій зі стилістичними характеристиками розмовної мови, 33 з яких належать до прямої номінації, 51 – до похідної номінації і 56 – до реалізацій моносемічних іменників. Як показують табличні дані, найбільше реалізацій демонструють моносемічні іменники. А у випадку з реалізаціями полісемічного слова з стилістичним маркером розмовної мови реалізації похідних значень переважають над головними. Статистичні обчислення за формулою хі-квадрат показують статистично значущий результат для прямої та похідної номінацій, а моносемічні іменники не показали статистично значущого результату, хоча кількість їх реалізацій більша, ніж кількість реалізацій полісемічних слів із даним стилістичним фактором (для 33 прямих номінацій $\chi^2 = 22{,}98$; K = 0,07, для 51 похідної номінації $\chi^2 = 19{,}15$; K = 0,06, для 56 реалізацій моносемічних іменників $\chi^2 = 3{,}17$; K = 0,03).

Таким чином, ми спостерігаємо статистично доведений зв’язок реалізацій прямих і похідних номінацій полісемічного слова зі стилістичними характеристиками розмовної мови.

Виходячи з результатів проведеної роботи, можна зробити такі висновки:

1) у досліджених нами п'яти німецькомовних прозових творах найбільша кількість іменникових реалізацій належить прямим іменниковим номінаціям або головним значенням слова, друге місце займають реалізації моносемічних іменників, а третє – іменники з реалізацією своїх похідних значень або номінацій;

2) при дослідженні семантично-стилістичних взаємовідношень іменникових реалізацій у німецькомовних прозових творах встановлено, що найбільша частина іменникових реалізацій стилістично немаркована, друге місце за кількісним складом посідають іменникові реалізації зі стилістичними характеристиками емоційно-експресивної віднесеності, третє – зі стилістичними характеристиками функціонально-групової віднесеності і четверте місце – за кількісним складом іменникові реалізації зі стилістичними характеристиками розмовної мови;

3) статистичні обчислення хі-квадрат для встановлення наявності або відсутності статистично значущого зв'язку між досліджуваними величинами, а також розрахунки міри зв'язку між такими величинами з допомогою коефіцієнта взаємної спряженості показали:

а) статично доведену актуальність стилістично нейтральних реалізацій як полісемічних, так і моносемічних іменників із переважною тенденцією до прямого, стилістично немаркованого найменування змістів у досліджуваних прозових творах, оскільки найчисленніша група іменникових реалізацій показує статистично значущий зв'язок стилістичної нейтральності з усіма типами номінацій, а результат хі-квадрат у семантично-стилістичних взаємовідношеннях між прямою номінацією та стилістично немаркованим статусом реалізацій є найкращим показником зв'язку серед усіх досліджуваних у даній роботі величин;

б) статистично доведену актуальність реалізацій як полісемічних, так моносемічних іменників зі стилістичними характеристиками емоційно-експресивної віднесеності, оскільки статистичні обрахунки за формулою хі-квадрат показують статистично значущий результат з усіма типами номінацій, хоча зі збільшенням кількості реалізацій у похідних номінаціях та реалізацій моносемічних іменників показник хі-квадрат стає меншим. Отже, у даній групі прямі номінації мають найменшу кількість реалізацій, але результати хі-квадрат та коефіцієнта спряженості є свідченням статистично більш значущого

зв'язку прямих іменникових реалізацій з емоційно-експресивними маркерами для прямого найменування змісту з відповідним емоційно-експресивним вираженням;

в) статистично доведену актуальність реалізації моносемічних іменників, а також прямих номінацій або головних значень полісемічних іменників зі стилістичними характеристиками функціональної-групової віднесеності для прямого найменування змісту, пов'язаного з певними сферами професійної діяльності, науки, суспільного, культурного життя і т.п., оскільки для реалізацій прямих іменникових номінацій та моносемічних іменників встановлено зв'язок зі стилістичними характеристиками функціонально-групової віднесеності, а для реалізацій похідних номінацій зв'язку не встановлено;

г) статистично доведену актуальність реалізацій головних та похідних значень полісемічного іменника з такими стилістичними характеристиками, які надають змісту стиль розмовності, оскільки статистичні обчислення за формулою хі-квадрат показують статистично значущий результат для прямої та похідної номінації, а моносемічні іменники не засвідчують статистично значущого результату, хоча кількість їх реалізацій більша, ніж кількість реалізацій полісемічних слів зі стилістичним характеристиками розмовної мови.

Таким чином, обчислювані величини із статистично значущими результатами дозволяють констатувати змістову актуальність або стилістично нейтральної, або стилістично маркованої реалізації полісемічного та моносемічного потенціалу іменників у досліджуваних німецькомовних прозових творах.

У перспективі необхідно продовжувати і поглиблювати дослідження семантично-стилістичних взаємовідношень іменникових реалізацій не лише у прозових творах, але й у публіцистичних текстах, оскільки цілком імовірно, що семантично-стилістичні взаємовідношення у публіцистиці можуть бути іншими, а тому за допомогою статистичних обчислень може бути статистично доведено змістову актуальність іменникової реалізації зі стилістичними й семантичними характеристиками, притаманними лише публіцистичному стилю, що, у свою чергу, сприятиме отриманню якомога об'єктивної картини динаміки взаємовідношень стилістики і семантики у сучасній німецькій мові.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография / Виноградов В. В. – М. : Наука, 1977. – 312 с.
2. Гак В. Г. Высказывание и ситуация / Гак В. Г. // Проблемы структурной лингвистики. – М. : Наука, 1973. – С. 349–373.
3. Дребет В. В. Полісемія іменників і прикметників у сучасній німецькій мові (на матеріалі тлумачного словника німецької мови) : дис. … канд. філол. наук : 10.02.04 / Дребет В. В. – Чернівці, 1998. – 182 с.
4. Дребет В. Реалізація прямих та похідних номінацій іменників у простих та складних реченнях німецької преси / Дребет В. // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць / гол. ред. Левицький В. В. – Чернівці : Рута, 2006. – Вип. 319–320 : Германська філологія. – С. 3–11.
5. Дребет В. Тріада „пряма/похідна номінація – просте/складне речення – просте/складне слово” у німецькій пресі / Дребет В. // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць / гол. ред. Левицький В. В. – Чернівці : Рута, 2007. – Вип. 339–340 : Германська філологія. – С. 20–38.
6. Дребет В. Семантичні глибинності іменника та складнопідрядні глибинності синтаксичних конструкцій у німецькомовних прозових творах / Дребет В. // Проблеми загального, германського та слов’янського мовознавства. До 70-річчя професора В. В. Левицького : зб. наук. праць / ред. Альтманн Г. та ін. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2008. – С. 194–202.
7. Дребет В. Іменники у синтаксичних рамках пасивних конструкцій сучасної німецькомовної преси / Дребет В. // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць / гол. ред. Левицький В. В. – Чернівці : Рута, 2010. – Вип. 531 : Германська філологія. – С. 23–41.
8. Левицкий В. В. Семасіологія / Левицкий В. В. – Винница : Нова Книга, 2006. – 512 с.
9. Поликарпов А. А. Стилистика, семантика, грамматика: Опыт анализа системных взаимосвязей / Поликарпов А. А., Курлов В. Я. // ВЯ. – Вып. 1. – М. : Издательство Академии Наук СССР, 1994. – С. 62–75.
10. Степанов Ю. С. Французская стилистика / Степанов Ю. С. – М. : Высшая школа, 1965. – 355 с.
11. Böll H. Billard um halb zehn / Böll H. – СПб : Kapo, 2007. – 478 S.
12. DUDEN. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache: in zehn Bänden / hrsg. vom Wissenschaftlichen Rat der Dudenredaktion [Red. Bear. : Werner Scholze-Stubenrecht (Projektleiter) ... Unter Mitarb. von Brigitte Alsleben ...]. – 3., völlig neu bearb. Aufl. – Mannheim ; Leipzig ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 1999.

13. Hesse H. Das Glasperlenspiel / Hesse H. – СПб : Кapo, 2006. – 478 S.
14. Laddisow A. Konnotation in der nominalen Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / Laddisow A. // Entwicklungen der Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. – Berlin : Fleischer Wolfgang (Hrsg.), 1998. – S. 21–48.
15. Ludwig K.-D. Markierungen im allgemeinen einsprachigen Wörterbuch des Deutschen / Ludwig K.-D. – Tübingen : Niemeyer, 1991. – 365 S.
16. Polenz P. Deutsche Satzsemantik / Polenz P. – 2., durchges. Aufl. – Berlin – New York : Walter de Gryeter, 1988. – 389 S.
17. Schippan T. Zum Problem der Konnotation / Schippan T. // Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. – Jg. 32, H. 6. – Berlin : Akademie-Verlag, 1983. – S. 679–684.
18. Süskind P. Das Parfum / Süskind P. – Zürich : Diogenes Taschenbuch Verlag AG, 1994. – 320 S.
19. Walser M. Der Augenblick der Liebe / Walser M. – Hamburg : Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2006. – 254 S.
20. Wolf Ch. Kindheitsmuster / Wolf Ch. – Frankfurt am Main : Luchterhand Literaturverlag GmbH, 1988. – 549 S.

Марія Ткачівська
(Івано-Франківськ)

ПРИКМЕТНИКИ ФОРМИ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Розглядаються прикметники форми та здійснюється їх семантичний аналіз. За допомогою статистичних методів встановлюються семантичні зв'язки прикметників та частота їх вживання у художніх творах німецьких, австрійських та швейцарських авторів.
Ключові слова: прикметники форми, семантичний аналіз, сполучуваність.

Рассматриваются прилагательные формы и осуществляется их семантический анализ. С помощью статистических методов устанавливаются семантические связи прилагательных и частота их употребления в художественных произведениях немецких, австрийских и швейцарских авторов.
Ключевые слова: прилагательные формы, семантический анализ, сочетаемость.